

HAZLER, Vito (ur.): Nekoč grajski, danes Kroflnov mlin: Študija obnove kulturnega spomenika;

Znanstvena založba Filozofske fakultete (Zbirka kulturna dediščina; zv. 5), Ljubljana 2011, 34 str.

Ne vem, kdo vse in v kakšni meri je javnosti doslej predstavil proces obnove določenega kulturnega spomenika od priprav za obnovo do njegove nadaljnje usode. Vsekakor pa je delo *Nekoč grajski, danes Kroflnov mlin*, ki ga je uredil in v največji meri tudi napisal Vito Hazler, odličen primer tovrstnega početja. Je stvarna in nadrobno izrisana podoba prizadevanja in angažmaja konservatorja in vseh drugih, ki so tako ali drugače, iz teh ali drugih razlogov, z večjo ali manjšo zavzetostjo vpleteni v ta proces.

Posebno vrednost dajejo knjigi dokumenti – pisma, dopisi, zapisniki, odločbe, tudi besedila razvedrilnega značaja – v svoji faksimilirani obliki objavljeni med besedilom. Domiselna in povedna sestavina knjige so tudi številne fotografije.

Kot pove že naslov knjige, je Kroflnov mlin kulturni spomenik, ki je po svojem nastanku povezan s fevdalno dobo. Pod hribom z gradom, opuščenim v 17. stoletju, in na obrobju trga Kozje sta stala mlin in žaga, ki sta preživela grajsko življenje: žaga v posesti najbogatejšega tržana, mlin pa v rokah kmeta – tlačana in pozneje obrtnikov različnih strok. V socialističnem obdobju se je ustavil tudi mlin, ne da bi poleg imena in zgradbe pustil za seboj kakšno večjo sled.

Ime Kroflnov mlin nas je ob popolni odsotnosti kakršnihkoli mlinskih mehanizmov spravljalo v zadrego. Stalno razstavljena kleparska delavnica v sosednjem gospodarskem poslopju, ki je bila skupaj z imenom Pri Špenglerju v določenem obdobju prav tako značilna za domačijo, naj bi postopoma prekrila pomanjkljivo mlinarsko dediščino. Odločilno je bilo leto 1996, ko je umrla zadnja stalna stanovalka domačije. Oprema veže s črno kuhinjo, sobe in kuhinje, značilnega doma družine obrtnika – delavca na robu trškega naselja se po tem ni več spreminjala.

Odločitev lastnika Kroflove domačije, da svojo posest za daljše obdobje odda v zakup Občini Kozje, pripravljenost Občinskega sveta občine Kozje, da razglasi domačijo za kulturni spomenik in pri obnovi prevzame določen delež finančnih obveznosti, pripravljenost Ministrstva za kulturo RS, da obnovo gmotno podpre, in človek, ki je bil pripravljen namesto lastnika finančno sodelovati pri obnovi, so bili podlaga, na kateri je Zavod za kulturno dediščino predlagal začetek obnove. Kroflova domačija se je obnavljala med letoma 1998 in 2001.

V Kozjem skrbi s cilji obnove oz. z načrtovanjem dogajanja v obnovljenem objektu niso imeli. Že nekaj let se nas je v njem tu in tam zbralo nekaj prijateljev in znancev iz Kozjega in zunaj kraja živčih Kozjanov. Skoraj ob vsakem srečanju smo se pogovarjali tudi o muzejski zbirki, povezani z zgodovino domačega kraja. Leto dni po obnovi Kroflovine se je omenjena skupina tudi formalno združila v Muzejsko društvo Kozje. Ustanovnega sestanka se je udeležilo okoli dvajset ljudi, prvotno število članov pa se je z leti kar potrojilo. Tudi sicer je društvo bilo in je še med najbolj delavnimi v Kozjem. Vsako leto smo pripravili vsaj dve strokovni predavanji o domačem kraju, v nekdanjem Kroflnovem mlinu postavili nekaj razstav, pripravili nekaj ekskurzij, okroglih miz in delovnih srečanj ter ob 200-letnici šole v Kozjem izdali obširen zbornik, pripravili pa smo tudi nekaj predlogov za ureditev in izboljšavo nekaterih spomeniško zanimivejših objektov. Čeprav se vse naštetu ni dogajalo zgolj na obnovljeni Kroflovini, pa je ta bila, še

zlasti ob razstavah, neizogibna podlaga dejavnosti Muzejskega društva Kozje.

Obnova Kroflovine je delo ene, malce širše pojmovane generacije, h kateri spada tudi pooblaščen konservator. Prav zato ga je kot pisca in urednika pričujoče publikacije obnova kulturnega spomenika Kroflnov mlin v njeni celovitosti zanimala tudi po obnovi in ob uveljavljanju namenskosti spomenika; je vodja Programskega odbora za Muzejsko zbirko Pri Špenglerju – kulturni spomenik Kroflnov mlin. Po njegovem mnenju sta vzdrževanje in raba kulturnega spomenika »moralna in kulturna obveza vseh tistih, ki smo doslej aktivno sodelovali pri njegovi obnovi in vstopanju spomenika v sodobno življenje«. Zato naj bi omenjeni odbor v sodelovanju z Občino Kozje in Muzejskim društvom »bistveno prispeval k ohranitvi našega kulturnega spomenika« (str. 86–87).

Če sta v pričujočem primeru skrb za obnovljeni spomenik in njegova namembnost trenutno zagotovljeni, se zdi njun prenos na naslednje generacije težavnejša naloga. Tovrstni poskus se je pri Muzejskem društvu Kozje pred časom žalostno izjalovil; upajmo da naključno.

* Dr. Slavko Kremenšek, univ. dipl. zgod. in etnolog. 1000 Ljubljana, Trubarjeva 61.